

(บทความ ๕๐ ปี ๑๔ ตุลาคม)

ภูเขาที่ขวางกั้นประชาธิปไตยและความเป็นธรรม มรรควิธีเปลี่ยนผ่าน (Transformation)

โดย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวศ วะสี

ประธานคณะกรรมการมูลนิธิเด็ก

๑.

๕๐ ปี ๑๔ ตุลาคม – โยนีโสมนสิการประชาธิปไตย

๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๖ ครบ ๕๐ ปี ของเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นเวลาที่ควรทบทวน เรื่องประชาธิปไตยครั้งใหญ่

สังคมไทยตื่นรนเพื่อประชาธิปไตยมากกว่า ๑๐๐ ปี ถ้านับตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ เมื่อเริ่มมีผู้เสนอ ความคิดประชาธิปไตยกันขึ้นอย่างประปราย เช่น “เทียนวรรณ” “ก.ศร.กุหลาบ” คณะพระองค์เจ้า ปฤษฎางค์ ซึ่งเป็นเจ้านายและข้าราชการคนรุ่นใหม่ที่รับราชการอยู่ในยุโรป

ต่อมาต้นรัชกาลที่ ๖ เกิดกบฏหมิ่นเกลี้ย ซึ่งเป็นคณะนายทหารหนุ่ม

๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เกิดการปฏิวัติยึดอำนาจรัชกาลที่ ๗ โดยคณะราษฎร ซึ่งประกอบด้วย ทหารและพลเรือน

๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ นักศึกษาหลายแสนคน เดินขบวนประท้วงรัฐบาลเผด็จการทหาร เป็นการ เดินขบวนประท้วงครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์

และอื่น ๆ อีกมากมายหลายอย่าง

แต่ประชาธิปไตยที่แท้จริงก็ยังไม่เกิด

แม้แต่การเลือกตั้งเมื่อ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖ พรรคที่ได้ชื่อว่าเป็นฝ่ายประชาธิปไตยชนะ การเลือกตั้ง แต่ก็กำลังเผชิญกับต่อต้านจากโครงสร้างอำนาจอย่างเข้มข้น ถ้าจะทะลุไปได้ก็ต้อง เผชิญกับการขัดแย้งขัดขาคจากโครงสร้างอำนาจเรื่อยไป จะยังไม่สามารถบรรลุสภาวะประชาธิปไตยได้

จึงสมควรทบทวนครั้งใหญ่ให้เข้าใจโครงสร้าง สภาวะ กลไก ว่าอะไรเป็นอะไร และสังคมไทยจะ สร้างสภาวะประชาธิปไตยได้อย่างไร

๒.

พลังประชาธิปไตย กลไกประชาธิปไตย สภาวะประชาธิปไตย

เรามักพูดปน ๆ กันไป ระหว่างเรื่องทั้ง ๓ โดยไม่แยกแยะ ทำให้ความคิดและทิศทางไม่ชัดเจน ไม่มีพลังในการมอง

ในที่นี้จึงขอเสนอให้พิจารณาโดยแยกแยะ

พลังประชาธิปไตย หมายถึง ความคิด จิตสำนึก อุดมการณ์ จินตนาการ บทกวี ดนตรี และ ศิลปะอื่น ๆ บทความ การเคลื่อนไหว เช่น ประชุม ชุมนุม ประท้วง เดินขบวน

ทั้งหมดนี้ยังไม่ใช่สภาวะประชาธิปไตย

กลไกประชาธิปไตย การเลือกตั้งเป็นกลไกประชาธิปไตย ที่ประชาชนเลือกตัวแทนไปใช้อำนาจ อธิปไตยแทนประชาชน ถ้าบริสุทธิ์ยุติธรรมก็เป็นประชาธิปไตยทางอ้อม แต่ภายใต้**โครงสร้างอำนาจ** ย่อมหาความบริสุทธิ์ยุติธรรมไม่ได้ จึงยังไม่ใช่สภาวะประชาธิปไตย

สภาวะประชาธิปไตย คือ สภาวะที่ประชาชนมีอธิปไตยในการกำหนดนโยบาย ในการ ขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ความสำเร็จ และได้รับผลจากความสำเร็จอย่างเป็นธรรม

ความเป็นธรรมกับสภาวะประชาธิปไตย ต้องควบคู่กัน

ถึงมีกลไกประชาธิปไตย ถ้าไม่เกิดความเป็นธรรม ก็ยังไม่ใช่ประชาธิปไตยที่แท้จริง

๓.

โครงสร้างอำนาจ

ภูเขาที่ขวางกั้นประชาธิปไตยและความเป็นธรรม

“โครงสร้างอำนาจ” เปรียบเสมือนหลุมดำ หรือภูเขาสูงใหญ่ที่ดูและขวางกั้นความเป็นธรรม และประชาธิปไตย จึงควรต้องทำความเข้าใจ

สังคมอุดมอำนาจ สังคมไทยเต็มไปด้วยอำนาจทั้งเนื้อทั้งตัว ทั้ง ๓ ประเภท อยู่ในเนื้อเดียวกันคือ

- ๑) การคิดเชิงอำนาจ
 - ๒) สัมพันธภาพเชิงอำนาจ
 - ๓) โครงสร้างอำนาจรัฐ
- } = วัฒนธรรม

การคิดเชิงอำนาจ เป็นไปตามสัญชาตญาณที่ทางพุทธเรียกว่า มานะ ที่พูดเป็นกลุ่มว่า ตัณหา มานะ ทิฐิ

ตัณหา = อยากได้ ดึงเข้าหาตัว

มานะ = อยากใหญ่ ใช้อำนาจเหนือผู้อื่น

ทิฐิ = ใจแคบ เอาความเห็นของตนเป็นใหญ่

ถ้าไม่มีปัญญารู้เท่าทัน มนุษย์ก็จะคิดเชิงอำนาจ

สัมพันธภาพเชิงอำนาจ จากบนลงล่างที่เรียกว่า Top down ปรากฏอยู่ทั่วสังคม ตามรูปที่ ๑

รูปที่ ๑ สัมพันธภาพเชิงอำนาจในสังคม

สัมพันธภาพเชิงอำนาจ ก่อให้เกิดความบีบคั้น และขาดความเป็นธรรม มีการเรียนรู้น้อย ปัญหาน้อย

วัฒนธรรม = วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนหนึ่ง ๆ

อะไรที่เป็นวิถีชีวิตร่วมกัน คุณค่าร่วมกัน และสัมพันธภาพระหว่างกัน สิ่งนั้นคือวัฒนธรรม

คนในวัฒนธรรมเดียวกันจึงคิดและทำไปตามวัฒนธรรมโดยอัตโนมัติ วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือน**ดีเอ็นเอหรือยีนทางสังคม** ที่กำหนดความเป็นไปในสังคมที่เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นยาก

วัฒนธรรมอำนาจ จึงเป็นอำนาจที่มีพลังมาก ไปกำหนดทุกสิ่งทุกอย่าง อย่าไปโทษกรรมส่วนบุคคลอย่างเดียว

โครงสร้างอำนาจรัฐ ตั้งแต่สมัย ร.๕ โครงสร้างอำนาจรัฐรวมศูนย์เบ็ดเสร็จอย่างสมบูรณ์ (Absolute) เรื่อยมาและเพิ่มขึ้นไป มีผลต่อทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ แม้แต่กับทางศาสนา

ทั้งวัฒนธรรมอำนาจและโครงสร้างอำนาจรัฐ ร่วมกันทำให้สังคมไทยเป็น**สังคมอุดมอำนาจ** ที่ดำเนินทั้งประเทศ

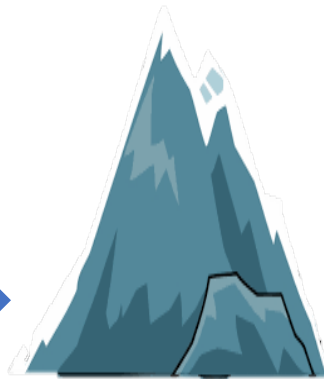
แสงกะพริบประชาธิปไตยเล็ก ๆ ประดุจแสงหิ่งห้อย ไม่สามารถสร้างความสว่างได้มากพอ ปรากฏขึ้นวูบวาบชั่วขณะแล้วก็ดับหายไป แม้แต่ปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งก็ต้องนับเป็นไฟดวงใหญ่ แต่ก็อยู่ได้ชั่วคราว ฝ่าโครงสร้างอำนาจไปไม่ได้

กระบวนการ ๑๔ ตุลาคม เปรียบเสมือน Big Bang หรือ การระเบิดตูมใหญ่ของจิตสำนึก เรื่องความเป็นธรรม เสรีภาพ ประชาธิปไตย และเป็นการชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ที่สุด ส่งความสั่นสะเทือนเป็นคลื่นไปปรากฏเป็นรูปธรรมหลายอย่าง รวมทั้งส่งผลกระทบกระเสาะความคิดประชาธิปไตยของคนรุ่นใหม่ จนมีผลต่อการเลือกตั้ง ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖

รวมเรียกว่า**พลังประชาธิปไตย** ที่มีผลต่อ**กลไกประชาธิปไตย** แต่โครงสร้างอำนาจก็ยังเป็นภูเขาที่ขวางกั้น**สภาวะประชาธิปไตยและความเป็นธรรม**

อะไรที่จะทำให้พลังประชาธิปไตย ทะลุโครงสร้างอำนาจไปสู่สภาวะประชาธิปไตย นั่นเป็นโจทย์ใหญ่ของเรา

พลังประชาธิปไตย
กลไกประชาธิปไตย

สภาวะประชาธิปไตย

รูปที่ ๒ กฎเกณฑ์ที่วางกันประชาธิปไตยและความเป็นธรรม

๔.

ความเป็นธรรม

ความเป็นธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่สุดสำหรับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ หรือแม้แต่ของสัตว์

ความเหลื่อมล้ำหรือการขาดความเป็นธรรมมีหลายมิติ เช่น

- ๑) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน นี่เป็นเรื่องลึกที่สุดและเป็นรากฐานของความเป็นธรรมอื่น ๆ
- ๒) ความเสมอภาค
- ๓) การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ทรัพยากรไม่ได้หมายถึงทรัพย์สิน เช่น ที่ดินและเงินเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเข้าถึงบริการของรัฐในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสาร บริการสุขภาพ ระบบความยุติธรรม เป็นต้น
- ๔) ความเป็นธรรมเรื่อง เพศฐานะ เป็นต้น

ในประวัติศาสตร์ **ราษฎรไม่เคยได้รับความเป็นธรรม** ประวัติศาสตร์จีนจะชัดที่สุด เพราะบันทึกอย่างละเอียดและยาวนาน ที่ว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม คือ

- ๑) ถูกขูดรีดภาษี
- ๒) ถูกเกณฑ์แรงงาน
- ๓) ถูกเกณฑ์ไปทำสงคราม จากพ่อแม่ ลูกเมีย และไปตาย
- ๔) ระบบความยุติธรรมที่ไม่ยุติธรรม ตลกาการที่ยุติธรรมจึงได้รับการยกย่องเป็นเทพ เช่น เปาบุ้นจิ้น เพราะเป็นของหายาก

การต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม ไม่เคยสำเร็จ มีบทกวี และลำนํ้า ที่บรรยายถึงความทุกข์ยากของราษฎร เพราะความไม่เป็นธรรมเป็นล้าน ๆ บทจากทั่วโลก มีการชุมนุมประท้วง การลุกฮือขึ้นต่อสู้ การกบฏแต่ไม่สำเร็จ เช่น โจรโพกผ้าเหลืองก่อนสมัยสามก๊ก รวมตัวกันได้กว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน กบฏไต้ผิง ปลายราชวงศ์ซิง มีคนตายถึง ๒๐ ล้านคน ประเทศไทยอาจมีไม่มากเพราะอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารถึงไม่เป็นธรรมอย่างไรก็ไม่ถึงกับอดตาย ที่มีบ้างเช่นที่เรียกว่า ฝิ่นยาต่าง ๆ ฝิ่นยา คือผู้มีบารมีที่นำราษฎรเป็นกบฏต่ออำนาจรัฐ

๕.

มรรควิธีเปลี่ยนผ่าน (Transformation)

ขณะที่พลังประชาธิปไตยและกลไกประชาธิปไตยต้องดำเนินต่อไป ไม่ว่าจะเผชิญอุปสรรคที่ขวางกั้นเพียงใด

ขณะเดียวกันควรตระหนักรู้ มรรควิธีในการเปลี่ยนผ่านที่กำลังหรือควรดำเนินการควบคู่หรือผสมกันไปด้วย ซึ่งมีอย่างน้อย ๔ วิธีด้วยกัน คือ

๑. การสร้างจิตสำนึกใหม่ (New consciousness)
๒. การสร้างสังคมสมานภาพ
๓. การสร้างสังคมอุดมปัญญา
๔. กระบวนการประชาธิปไตยทางตรง “กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม” หรือ P⁴

อาจเรียกว่าพลัง ๔ หรือจตุรพลังเพื่อประชาธิปไตย

ทั้ง ๔ วิธีนี้จะพลิกโฉมประเทศไทย ที่ทำให้โครงสร้างอำนาจหายไปเอง โดยไม่ต้องไปโค่นล้มทำลาย ซึ่งไม่สำเร็จและยังทำให้ผู้คนล้มตายหรือพินาศลงมากมาย วิธีการพลิกโฉม ๔ ประการนี้ เป็นสันติวิธีอันประเสริฐที่เรียกว่าสันติวิธี บท ซึ่งเป็นทางสายปัญญาไมตรีจิตและความร่วมมือที่ทุกคนมีความสุข

จะขยายความแต่ละวิธี ดังต่อไปนี้

๖.

การสร้างจิตสำนึกใหม่

ตั้งแต่มีมนุษย์มาเมื่อประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ปีก่อน มนุษย์ถูกธรรมชาติแวดล้อมในสมัยดึกดำบรรพ์ให้เกิดสัญชาตญาณในการอยู่รอด โดย**สมองส่วนหลัง**ซึ่งเรียกว่าสมองสัตว์เลื้อยคลาน (Reptilian brain) หรือ **“สมองตะกวด”** ทำหน้าที่หาอาหารสืบพันธุ์ แย่งชิง ต่อสู้ หรือหนีเอาตัวรอด รวมทั้งหลอกลวง ทั้งหมดนี้ต้องมี **“อัตตา”** รุนแรง จิตมนุษย์จึงตกอยู่ในอัตตา หรือตกเป็นนักโทษของอัตตา อัตตาเป็นที่คับแคบจึงบีบคั้นไม่มีอิสระรู้เห็นน้อยเหมือน **“คนตาบอดคลำช้าง”** ไม่รู้ความเป็นทั้งหมดหรือช้างทั้งตัว ชัดแย้งกันสูง มี โลภะ โทสะ โมหะ เป็นเจ้าเรือน **คิดเชิงอำนาจ** โครงสร้างอำนาจเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้ ไม่หายไปง่าย ๆ

แต่จิตมนุษย์ต่างจากสัตว์อื่นที่ขยายใหญ่ได้ เป็นจิตสำนึกใหม่หรือ**จิตใหญ่**

จิตสำนึกใหม่ใช้**สมองส่วนหน้า** ซึ่งเป็นที่อยู่ของสติปัญญา วิจารณ์ญาณ ศีลธรรม และการบรรลुธรรม หรือบรรลุความจริงสูงสุดเหนือตัวตน

จิตสำนึกใหม่ทำให้มนุษย์เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง คือ ความเป็นอิสระ และปิติสุข มีสุนทริยธรรม และไมตรีจิตอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง นำไปสู่สัมพันธภาพใหม่ทางสังคมที่มีความเสมอภาคและภราดรภาพ **สัมพันธภาพเชิงอำนาจและโครงสร้างอำนาจหายไป** เป็นยุคใหม่ของมนุษยชาติ

ขณะที่ทั่วโลกมี**กระบวนการจิตสำนึกใหม่**เกิดมากขึ้นเรื่อย ๆ* พลังประชาธิปไตยควรทราบและนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนประชาธิปไตย

* บทความเรื่อง “สุขภาพทางปัญญา ๑๕ เส้นทางสู่สุขภาวะที่สมบูรณ์ของมนุษยชาติ” โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

๗.

สังคมมานุษยภาพ

ถ้าใช้หลักฟิสิกส์เข้าจับจะเห็นโครงสร้างของความไม่เป็นธรรมชัดเจน ไม่คิดแต่เพียงพฤติกรรมส่วนบุคคล

มวลอำนาจกับการขาดความเป็นธรรม

ตามกฎของแรงโน้มถ่วง (Gravity) **สิ่งที่มีมวลมากย่อมมีแรงดึงดูดเข้าหาตัวมาก**

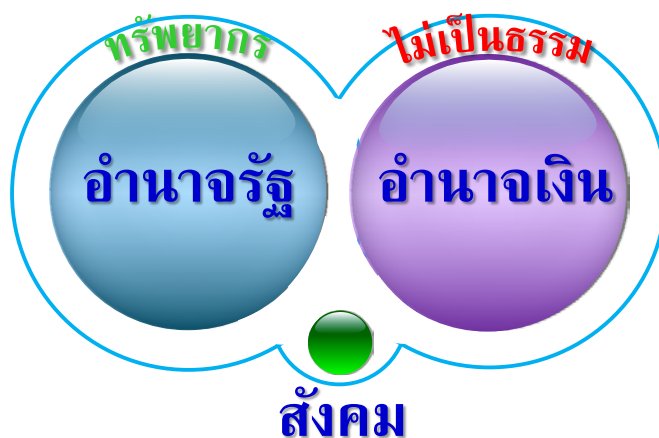
โลกจึงหมุนรอบดวงอาทิตย์ พระจันทร์จึงหมุนรอบโลก เป็นเช่นนั้นมาหลายพันล้านปี ใครอยากให้เป็นอย่างอื่นก็เป็นไปไม่ได้ เพราะกฎธรรมชาติมันเป็นเช่นนั้น

ในทางสังคมสิ่งที่มีมวลอำนาจมากก็จะมีแรงดึงดูดทรัพยากรเข้าหาตัวมาก และเกิดการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม

มวลอำนาจที่ใหญ่ที่สุด คือ **มวลอำนาจรัฐ** อำนาจเบ็ดเสร็จมาก

มวลอำนาจใหญ่อีกอย่าง คือ **มวลอำนาจเงิน** อำนาจบางอย่างของเงินก็ข้ามรัฐหรือใหญ่กว่ารัฐ ส่วนสังคมซึ่งมีจำนวนคนมากกว่าแต่มีมวลอำนาจน้อยมาก

ฉะนั้น การกระจายทรัพยากรจึงไม่เป็นธรรม เพราะถูกมวลอำนาจใหญ่ดึงดูดเข้าหาตัวไปมากดังรูปที่ ๓

รูปที่ ๓ มวลอำนาจใหญ่คือรัฐและเงิน มีแรงดึงดูดทรัพยากรเข้าหาตัวมาก

มวลอำนาจทางสังคมมีน้อย การกระจายทรัพยากรจึงไม่เป็นธรรม

การต่อสู้ต่างๆ จึงไม่สำเร็จ เพราะกฎธรรมชาติมันเป็นเช่นนั้น ไม่ใช่มีแต่พฤติกรรมด้วยความตั้งใจของบุคคล

วิธีสร้างความเป็นธรรมโดยโครงสร้าง คือ ทำให้มวลอำนาจทางสังคมมีมากจนสมดุล การกระจายทรัพยากรจึงจะสมดุลหรือเป็นธรรม ตามรูปที่ ๔

“สังคมเข้มแข็ง” จึงเป็น**โครงสร้าง**ที่จะทำให้เกิดความเป็นธรรม

สังคมแบบตัวใครตัวมันเป็นสังคมอ่อนแอ

การรวมตัวทางสังคม ทำให้สังคมเข้มแข็ง

"ชุมชนเข้มแข็ง" เป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคม (Basic social unit) ต้องเป็นประจักษ์พยานกริต บล็อกในโครงสร้าง

รูปที่ ๔ เมื่อมวลอำนาจทางสังคมสมดุลกับอำนาจรัฐและอำนาจเงิน

การกระจายทรัพยากรก็จะสมดุลหรือเป็นธรรม **นี่คือสังคมสมานภาพของประเทศ**

ดังจะเห็นได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ จากข้างบนเท่าใด ๆ ก็ขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำไม่ได้ แต่กลับเพิ่มความเหลื่อมล้ำมากขึ้น เพราะอยู่ใน**ฐานเงิน**

แต่ **“ชุมชนเข้มแข็ง”** ขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้ เพราะอยู่ใน**ฐานสังคม** แต่อย่างไร ๆ ผู้เชี่ยวชาญหรือที่เรียกกันว่าเซียนทางเศรษฐกิจก็ไม่เข้าใจประเด็นนี้ เพราะเขามีความรู้ทางเทคนิควิธีแต่ไม่เข้าใจความจริงของแผ่นดินไทย

สังคมเข้มแข็งประกอบด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งจะไม่กล่าวในที่นี้ แต่เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจในการสร้างความเป็นธรรมทางโครงสร้าง

เมื่ออำนาจสมดุล เรียกว่า **สังคมสมานภาพ**

๘.

สร้างสังคมอุดมปัญญา

อำนาจกับปัญญาเป็นปฏิภาคกัน อาจเขียนเป็นสมการ

$$\text{อำนาจ} = \frac{1}{\text{ปัญญา}}$$

คือ ถ้าอำนาจมากปัญญาน้อย ถ้าอำนาจน้อยปัญญามาก

สังคมอุดมอำนาจจึงมีปัญญาน้อย

ประเทศไทยมีโครงสร้างอำนาจ ทั้งโครงสร้างความคิด โครงสร้างของสังคม และโครงสร้างอำนาจรัฐ จึงเป็นสังคมอุดมอำนาจทั้งเนื้อทั้งตัว และเป็นภูเขาที่ขวางกั้นการพัฒนาทุกอย่าง รวมทั้งประชาธิปไตยและความเป็นธรรม

อำนาจไม่ใช่ความเป็นธรรม

ปัญญากับความเป็นธรรมอยู่ที่เดียวกัน

การเปลี่ยนผ่านจากสังคมอุดมอำนาจสู่สังคมอุดมปัญญา จึงเป็นระเบียบวาระของชาติ

โครงสร้างอำนาจของสังคมไทยถักทอกันเหนียวแน่นมาก แก้ไขไม่ได้ด้วยอำนาจ ไม่มีอำนาจใด ๆ จะไปโค่นล้มทำลายได้ ยิ่งต่อต้านยิ่งทำให้อำนาจแข็งแกร่งมากขึ้น แต่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนผ่าน (Transform) เป็นสังคมอุดมปัญญาได้โดยไม่ต้องโค่นล้มทำลายของเก่า ซึ่งทำไม่ได้หรือถ้าทำได้ก็เปลี่ยนแต่ผู้มีอำนาจ โครงสร้างยังอยู่ และไม่เกิดโครงสร้างของปัญญา

โครงสร้างทางปัญญาเป็นไฉน

ตรงนี้ต้องการความเข้าใจอย่างจริงจัง ไม่ใช่พูดถึงปัญญาอย่างเลื่อนลอย แล้วก็ไปทักท้วงเอาว่าความรู้คือปัญญา ก็ทำ ๆ กันไปแต่ยังไม่ได้ผล เพราะความรู้ยังไม่ใช่นิยามของปัญญา ที่จะกล่าวถึงจะเข้าใจปัญญา ที่มีศักยภาพสูงสุดต้องทำความเข้าใจเรื่องการทำหน้าที่ของสมอง

ร่างกายต่อให้สมบูรณ์เพียงใดถ้าไม่มีสมองก็เอาชีวิตไม่รอด ต้องดูว่าสมองทำหน้าที่อย่างไรที่ทำให้ชีวิตรอดและเป็นไปด้วยดี

สมองทำหน้าที่ ดังนี้

- ๑) รับรู้ข้อมูลสถานการณ์ความเป็นจริง ถ้าไม่รู้ก็ทำให้ถูกต้องไม่ได้
- ๒) วิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจความเป็นจริงดีขึ้น
- ๓) สังเคราะห์ข้อมูลที่วิเคราะห์เข้ามาด้วยกันเพื่อให้เห็นภาพรวม
- ๔) ประเมินภาพรวมของความเป็นจริงแล้วตัดสินใจ ตรงนี้แหละที่สำคัญยิ่งชีพ เพราะถ้าตัดสินใจผิดพลาดหมายถึงตายหรือเสื่อม ถ้าตัดสินใจถูกต้องหรือเจริญ
- ๕) ประสานการปฏิบัติ
- ๖) ขจัดอุปสรรคขัดข้องที่ทำให้ปฏิบัติไม่ได้
- ๗) ประเมินผลการปฏิบัติเป็นข้อมูลป้อนกลับไปเป็นข้อ ๑ เพื่อปรับกระบวนการทั้งหมดให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ หรือฉลาดขึ้น

การตัดสินใจนี้แหละคือนโยบาย

ว่าจะทำหรือไม่ทำอะไรและทำอย่างไร **นโยบายจึงเป็นปัญญาสูงสุด**และมีผลกระทบมาก

นโยบายมีหลายระดับตั้งแต่บุคคล พื้นที่ องค์กร และระดับชาติ นโยบายระดับชาติเรียกว่า นโยบายสาธารณะ (Public policies)

การทำงานของสมองอาศัย**เซลล์สมอง** (Neurone)

เซลล์สมองต่างจากเซลล์อื่น ๆ เช่น เซลล์ตับ ปอด หัวใจ ถึงสำคัญแต่ทำหน้าที่เซลล์สมองไม่ได้

เซลล์สมองทำหน้าที่ Process information

Information มีลักษณะเป็นพลังงานหรือธาตุที่บอกให้รู้ อาจเรียกว่า **ความรู้สึนึกคิด**

สังคมจะมีสมองก็ต่อเมื่อมี**กลุ่มคนทำหน้าที่เซลล์สมอง**

“กลุ่มคนที่ทำหน้าที่เซลล์สมอง” ทำหน้าที่ ๗ ประการ ตามที่กล่าวถึงหน้าที่ของสมอง

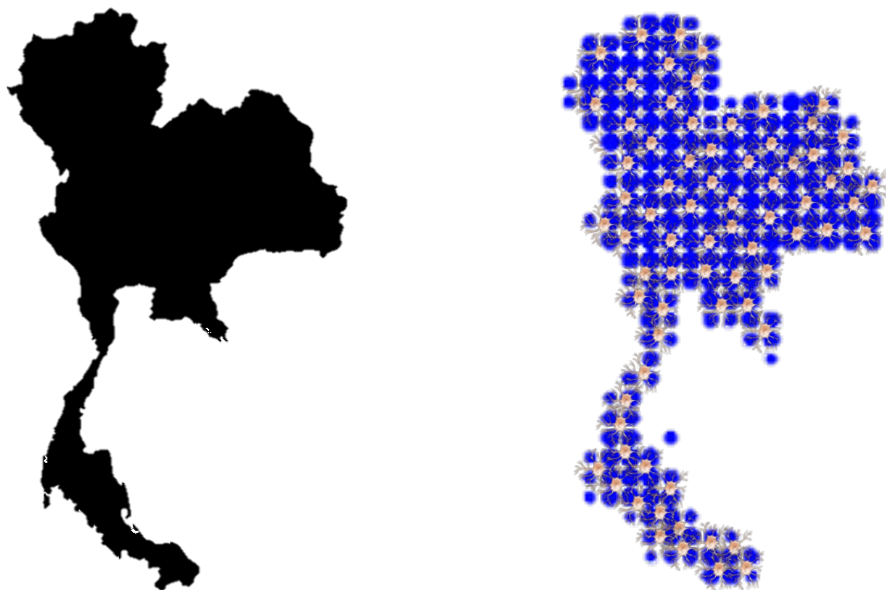
นั่นคือ**กระบวนการนโยบาย** หรือ**การพัฒนานโยบาย**

ฉะนั้น “กลุ่มคนที่ทำหน้าที่เซลล์สมอง” คือ **“กลุ่มพัฒนานโยบาย”**

“กลุ่มพัฒนานโยบาย” หรือ **“กลุ่มเซลล์สมอง”** เป็นประจักษ์ **“ชิปเซลล์สมอง”** ของสังคม

สังคมที่เคยมีแต่คนที่ลงมือทำหรือใช้อำนาจ อันเป็นลักษณะของสังคมอุดมอำนาจ ไม่มีกลุ่มเซลล์สมองหรือไม่มีสมอง

ถ้าสอดคล้องเซลล์สมองไว้ในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกประเด็นที่ทำ ก็เท่ากับสังคมมีสมอง เปลี่ยนจากประเทศที่ดำมืดด้วยอำนาจ (ดูรูปที่ ๕) เป็นประเทศที่สว่างไสวด้วยปัญญาเพราะมีสมองเต็มประเทศ

รูปที่ ๕ จากบทความสมองของประเทศ ประเทศดำมืดกับประเทศที่เต็มไปด้วยดาว

เมื่อประเทศมีกลุ่มเซลล์สมองเต็มประเทศ ก็กลายเป็น**สังคมอุดมปัญญา** ทำอะไรก็สำเร็จทุกเรื่องและมีความสุข

โครงสร้างอำนาจก็เลือนหายไปเอง ใครจะไปอยากอยู่ในโครงสร้างแบบเดิมที่บีบคั้น และทำอะไรไม่สำเร็จ เขาได้ชิมรสด้วยตัวเองแล้วว่า **สังคมอุดมปัญญา**เต็มไปด้วยเสรีภาพ ความสำเร็จ และความสุข

ปัญญา เสรีภาพ ความสำเร็จ ความสุข อยู่ที่เดียวกัน

เสรีภาพ ความสำเร็จ และความสุข โดยไม่มีปัญญาเป็นไปไม่ได้

ระเบียบวาระแห่งชาติ คือ ทุกคน ทุกฝ่าย ทุกองค์กร ร่วมสร้างชิปเซลล์สมองให้เต็มประเทศ

๙.

กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม หรือ P⁴

ประชาธิปไตยทางตรงที่ทุกคนมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตยไม่ได้มีแต่ประชาธิปไตยทางอ้อม หรือประชาธิปไตยตัวแทนผ่านกลไกการเลือกตั้ง นี่เป็นแบบโบราณและบิดเบี้ยวได้ง่ายด้วยโครงสร้างอำนาจ ไม่สามารถบรรลุความเป็นธรรมได้ ดูประเทศต้นแบบ คือ สหรัฐอเมริกา ที่บัดนี้มีความเหลื่อมล้ำสุด ๆ แบบ 99 : 1

ปัจจุบันสามารถมี**ประชาธิปไตยทางตรง**ที่ทุกคนมีส่วนร่วมได้ ที่เรียกว่า**กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมหรือ P⁴** ดูเอกสารประกอบ⁺

นโยบายสาธารณะแต่ละเรื่องถ้าสำเร็จมีผลใหญ่มาก ยกตัวอย่างเช่น นโยบายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เมื่อสำเร็จคนจนทั้งประเทศได้รับความเป็นธรรม และเข้าถึงบริการได้อย่างมีศักดิ์ศรีทันที

ฉะนั้น ถ้ากระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ๆ สำเร็จทุกเรื่อง ประเทศจะพ้นวิกฤต มีความเจริญรุ่งเรือง ถูกต้องเป็นธรรม และเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ที่คนทั้งประเทศมีส่วนร่วมและได้รับผลอย่างทั่วถึงเป็นธรรม

นี่คือ**สถานะประชาธิปไตยและความเป็นธรรม** ไม่ใช่เป็นเพียงกลไกประชาธิปไตย

มีคนไทยที่มีความเป็นผู้นำตามธรรมชาติอยู่ในทุกภาคส่วนของสังคม ควรจะรวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือเครือข่ายขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม หรือ P⁴ โดย

- ๑) เปิดรับข้อมูลความคิดเห็นจากประชาชนทั่วประเทศ ว่าคิดว่าประเทศไทยมีประเด็นใหญ่อะไรบ้าง
- ๒) นำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้ได้ประเด็นนโยบาย สมมุติว่าได้ ๒๕ ประเด็นนโยบาย
- ๓) นำประเด็นนโยบาย ๒๕ หัวข้อ สื่อสารให้รู้กันทั้งประเทศเพื่อให้เกิดพลังร่วม
- ๔) ก่อตัวกลุ่มขับเคลื่อนนโยบาย ๒๕ กลุ่ม ประกอบด้วยผู้นำจากทุกภาคส่วนของสังคมและบุคคลที่เหมาะสมกับประเด็น ร่วมขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ ก็จะทำให้สำเร็จทุกเรื่อง

⁺ บทความเรื่อง กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม P⁴ โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

ที่กล่าวมาพอเป็นสังเขป คงจะเห็นได้ว่าการสร้างสังคมอุดมปัญญาหรือสังคมที่มีชิปเซลล์สมอง กับขบวนการนโยบายแบบมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยไม่ยาก ไม่มีใครต่อต้าน แต่รวมตัวกันทำอย่างมีความสุข อันนำไปสู่ประโยชน์ใหญ่ คือ สภาวะประชาธิปไตยที่แท้จริงและความเป็นธรรม

๑๐.

ข้อเสนอต่อการจัดงาน ๕๐ ปี ๑๔ ตุลาคม

ในงาน ๕๐ ปี ๑๔ ตุลาคม จะเป็นงานสมโภชรำลึกถึงประวัติศาสตร์ หรือรื้ออารมณ์ด้วยบทกวี หรือศิลปะ การสื่อสารใด ๆ ก็ทำให้เต็มที่เกิดเพื่อสร้างพลังประชาธิปไตย

แต่พร้อมกันไปด้วย ควรจะถือโอกาสสื่อสารแนวคิดและแนวทางทางปัญญาเพื่อประชาธิปไตย และความเป็นธรรม ในเรื่องการ**ร่วมสร้างสังคมอุดมปัญญา**และประชาธิปไตยทางตรง ที่เรียกว่า **“กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม”** หรือ P⁴

ก็น่าจะมีประโยชน์เพิ่ม
